

РУСЛАН САГАБАЛЯН

КАРАНТИНА

Превод от руски: Агоп Мелконян, 1978

chitanka.info

Пипалото упорито ми предлагаше чаша с кипяща сивкава гадост.
— Пий!

Плътно стисках устни, обръщах главата си. Горещата чаша докосваше лицето ми, косите, челото. На повърхността изплуваха и безшумно се пухаха лениви мехури.

— Пий!

Гласът сякаш идваше от чашата, но знам — говореше пипалото.
„На какъв ли език говори и защо го разбирам?“ — мислех си, докато упорито опитвах да избягна чашата.

— Не искам! Не трябва! — Чувах гласа си, без да разтварям устни.

— Пий, ако си човек!

— Никога няма да бъда!

Настойчивата лапа вдигна чашата и я изля на главата ми. Киселината трепна, стана дебел език, избухна кълбо пара и ме погледна право в очите. Бях забравил къде са ръцете ми и едва в последната секунда, мъчително си спомнях... Но беше късно: изгарящото връхче на езичето ме докосна, разкъса кожата на челото ми и разделяйки се на две струйки, хищно запълзя към очите.

— Ти си никой... никой... никой.

* * *

— Как се чувствувате?

— Какво?

— Чувате ли?

— Да, да! Но не мога да отговоря.

— Държа ръцете ви... те са две. Усещате ли ги? Ето лицето ви. Уста... нос... вежди... Сега докосвам веждите, под тях са очите. Опитайте се да ги отворите. Не, не с ръце. Не се страхувайте, разтворете клепачи. Добре... още. Виждате ли нещо? Отворете уста, кажете „а-а-а“. Не напрягайте езика, кажете спокойно „а-а-а“.

Виждам пред себе си лице, очевидно своето собствено, отразено в огледало. Трябва да свикна с него. С ръцете, с краката... Да свикна с новото тяло. Не, съвсем не е така — да свикна с новата форма на тялото си. Само преди ден бях стручили. А преди това и гвокол, и гейд,

и ихтиод, и още... вече не помня какво. Свиквах с клещи, с пипалца, със смукало, с рогца... Сега — ръце. Пълзях, летях, плувах, търкалях се, разливах се... Сега ще ходя. Знаех езика на биотоковете, свирех, грачех, съсках, сменях цвета на тялото си... Сега ще говоря езика човешки...

— Я-а-а...

— Азбуката започва с „А“. И след това... Според новите канони буквата „Я“ не съществува. А сега кажете „Б-е-е“.

— Я-а-а.

Звукът спира в гърлото ми.

— Харесвате ли се? — пита някой зад огледалото.

— Да-а-а.

Не мога да кажа не, въпреки че би било удивително, ако се харесвах. По начало никога не се харесваш — всичко е твърде непривично. Ето този израстък на лицето — носа, двете щръкнали раковини — ушите. Тази зееща дупка под носа — отворената уста, или влажното червено месо — езикът. Последния път на езика ми имаше спирала отровни косьмчета, с които можех да умъртвявам.

Преди да стана човек, научих всичко за човеците — тяхната анатомия, психика, история. Двете тънки дълги разклонения, завършващи със смешно разтворени пръсти, се казват ръце; А това... знам го и него. Мое, всичко това е мое!

Аз, търсещият себе си, както и всички други разумни същества на този свят, трябва да обичам тялото и духа си.

Огледалото изчезна. Над мен се наведе жена. Сестра в бял халат. Колко е смешна, нелепа такава, огромна и несръчна.

Усмихвам ѝ се. Интересна е човешката усмивка.

— Не сте свикнали — казва тя. — Скоро човешкият вид ще ви се струва естествен, а обликът на стручилиите смешен. От днес вие сте в карантина. Колко ще продължи зависи от вас, от умението ви да се адаптирате. Сега се опитайте да станете. Ще се учим да ходим. Сложете пижамата... ще ви помогна.

Краката ми опират в пода. Мускулите на корема са напрегнати. Виждам пред себе си нейното лице, а по-нататък чистата бяла стена на болничната стая. Крачка... втора... трета...

— Как се чувствувате?

— Не знам — казвам откровено. — Какво трябва да чувствувам?

— Не се напрягайте. Поставете крака напред и не се разкрачвайте много. Помнете, че не сте стручили.

Лесно е да се каже „не се напрягайте, не се разкрачвайте“... Ако тя е била някога стручила...

Сестрата ме пусна, направи крачка встрани и започна да ме наблюдава.

— Виждате ли, при вас всичко става лесно. Прилича ви да сте човек.

Интересно, нагласена ли е тази нейна шега? Мислех как да отговоря и накрая казах:

— Много мило. Благодарен съм ви.

Обърках крачките си и неумело се плъзнах. Тя уплашено протегна ръце, но аз не паднах.

— Поразително! Такъв още не сме имали!

В гласа ѝ имаше искрено възхищение.

— Още веднъж благодаря. Значи съм единствен.

Мислите ми сякаш сами се обличаха в думи.

— А на мен новият вид ми се удаде с труд — каза тя.

— Каква бяхте?

— Като вас — стручила. Затова и ви помогам аз, на мен ми е разбираемо вашето състояние. Въпреки че това беше отдавна и почти нищо не помня... А вие?

— Аз помня какъв бях, преди да стана стручила... И преди това.

— Имате прекрасна памет.

— Трети път ми е неудобно да ви благодаря. Искам да питам — не ви ли омръзна да сте човек?

Тя искаше да ми отговори, но неочеквано отнякъде се разнесе дразнещ звън и тя стана изненадващо строга:

— За днес стига. Лягайте. Разрешавам да се чете. Храна ще ви донеса след час.

— Да чета?

Тя оправи халата си и излезе.

— Хубава ли е? — чух и се обърнах.

Оказа се, че имам съсед по стая. Той лежеше с ръце под главата.

— Не знам.

— И аз не знаех. Но после... — той ми смигна и се разсмя.

Той имаше сочно червено лице с близко поставени очи. Седна и отпусна крака. Държеше в ръцете си някакъв странен предмет. Забелязвайки въпросителния ми поглед, с готовност поясни:

— Дъсцица. Правя шкаф. Карантината ми свършва, утре ме изпращат на Земята.

— А за какво ви е това...

— Не знаете ли? Според новия закон на Земята не се отива с празни ръце.

Моят съсед пропълзя под леглото и като пъшкаше тежко, извади някаква голяма кафява кутия.

— Ето го моя шкаф! — тържествено обяви той и отново се вмъкна под леглото, извади отворена желязна кутия с гвоздеи и чук, който скоро затанцува във въздуха. Грохотът раздвижи стените и сякаш съживи стаята.

— Това са окачалките. Остана ми само вратичката — тържествено поясни той.

— Какъв бяхте преди? — попитах.

Чукът увисна във въздуха.

— Задавате нетактични въпроси. Добре де, ще отговоря. Бях гвокол. А, преди това... как беше... нещо като паяк.

— Ясно.

— Мислех да стана стручили. И се отказах. Искаше ми се да опитам да бъда човек. Интересно е все пак... Като ми омръзне, ще стана стручили. Сигурно скоро няма да ми омръзне.

— Защо точно човек?

— А вие защо?

Не можех да му отговоря. Той доволно цъкна с език и продължи да работи съсредоточено. Погледнах към книгите: Омир, Уитмън, Достоевски, Шекспир, Балзак, Уелс...

* * *

— Добро утро.

Днес тя не ми се струва смешна. Може би само жалка. Погледнах равнодушно пълната й гръд, изпънала тесния халат, и мислех за това, колко лесно може да се объясни моето равнодушие: гейдите например

въобще не могат да разберат защо струпалите от мъжки пол подлудяват при вида на някое разголено краче върху главите на женските стручили.

— Здравейте, Гаичка — каза моят съсед.

Значи се казва Гая. Спомних си, че и аз трябва да си избирам човешко име.

— Събирайте си вещите. Вашата карантина свърши.

На лицето му се разля усмивка. Той скочи, започна да се суети, съмъкна пижамата си, извади изпод леглото готовия шкаф и бутайки го пред себе си, закрещя: „Пази се!“. На прага спря, втурна се към сестрата и я млясна по бузата. Тя се разсмя, а той, целият засиял, тръгна към вратата, но пак спря и се обърна. Този път беше сериозен:

— Помнете думата ми — нещо ще се случи.

— Той си тръгна гол — казах.

— Ще му дадат дрехи.

— Вие сте била стручил, а той гвокол. Защо се грижехте за него?

— Онази, която трябваше да прави това, преди ден, без да ни предупреди, стана ихтиод. Казват, че най-лесно е да се превърнеш в ихтиод.

— Вече не помня. Вярно ли, че не можеш да отидеш с празни ръце на Земята?

— Вярно е, но всеки разбира това по своему.

Замълчахме. След това тя ме попита:

— Как върви приспособяването?

— Добре. Колко ще продължи карантината?

— Ще реши директорът.

— Гая... Струва ми се, че това е красиво име.

— А вие как се казвате?

— Още не съм си избрал име. Ще ме посъветвате ли?

Тя се усмихна, но отново ни прекъсна неприятният звън.

— Да — каза тя строго, — забравих. Трябва да се явите при директора. Веднага.

— Кой е той?

— Един от малкото... Впрочем сам ще видите. Да вървим.

Излязохме от болничната стая и веднага попаднахме в кабината на асансьор, който сякаш тръгна нагоре, но в действителност започна да се спуска или по-скоро да пада, а след това измени курса си и

потегли някъде встрани. Пътувахме дълго. Очакваше ни една просторна зала, в средата на която зад доста висок стол седеше сивокос мъж с неестествено меки черти на лицето. Той кимна и ми предложи да седна. Гая вече не беше до мен.

Последва традиционният въпрос:

- Как се чувствувате?
- Добре. Благодарение на вас...
- Какъв сте били?
- Стручили.
- Преди това?
- Гейд.
- А по-рано?
- Гвокол.
- Още преди това?

Той старателно записваше отговорите ми.

- Струва ми се, ихтиод.
- Струва ви се или точно?
- Не помня. И въобще защо ме разпитвате — не издържах.
- Той не обърна внимание на въпроса ми.
- А преди ихтиод?
- Не помня.
- Какви бяха родителите ви?
- Ако не греша, те бяха...
- Впрочем това не е важно — прекъсна ме той. — Дори и да знаехте точно, това не променя нещата. А за какъв се смятате?

- Човек, разбира се.
- Не сега, а въобще. Кой сте вие?
- Странен въпрос...
- Не, не е странен.

Той запали цигара, пусна кълбо дим към мен и повтори:

- Съвсем не е странен.
 - Слушайте, какво искате от мен!
 - Въпросите задавам аз. Вие често сменяте вида си и затова моят въпрос е уместен. И така, кой сте вие?
 - А вие никога ли не сте променяли вида си?
- Не трябваше да го питам. Лицето му поруменя, раздразнено хвърли писалката, надигна се. В очите му гореше злобен пламък.

— Аз съм човек. И винаги съм бил. Ясно ли е?

Спомних си думите на Гая: „Един от малкото...“

Той едва сдържаше себе си. И все пак се успокои, седна и невъзмутимо продължи.

— За вас и за другите като вас сменянето на вида е като сменянето на дрехите. С всеки нов облик вие губите частица от своята памет, от своето „аз“. Повече от половината ви вече не е това, което бихте искали да бъдете. Същата участ са имали и родителите ви, защото и те са сменяли вида си. Като личност вие умирате.

— Странни са тези думи в устата на директора на това учреждение.

— Грешите — той уморено притвори очи и загаси цигарата си.

— Точно директорът трябва да ви предупреди за грозящата ви опасност.

Стори ми се, че ме гледа със съжаление.

— Вие не сте щастлив — каза той и в гласа му сякаш прозвуча въпросителна нотка. — Вие сте обречен, но вече не можете да спрете и по инерция...

Тогава избухнах:

— Но и вие сте нещастен, и вие! Никога не сте изпитали радостта от превъплъщението! Да, знам, че някога, може би съвсем скоро, ще изгубя своята индивидуалност, но сега не мисля за това. В края на краишата аз открих щастието в онези от лицата му, които вие дори и не подозирате. Аз съм нещастен... в перспектива, а вие сте нещастен сега, днес. Вие, който трескаво търсите спасение в своите спомени. Не вярвам, не вярвам да не сте искали да се превърнете в гвокол или в ихтиод, да изпитате нови, съвършено различни усещания, да се обогатите...

— Да се обогатя, за да стана беден? За да загубя самия себе си?

— Да, това е въпрос на принцип. В нашия спор едва ли има една истина, но...

— Аз не споря с вас — присви вежди директорът. — Аз ви предупреждавам. Може и да е излишно губене на време. Вие никога няма да станете самия себе си. Пък и какъв сте в самия себе си? Купчината усещания не ви е обогатила. Просто във вас има нещо от стручили, нещо от гейд, нещо от ихтиод. Вие сте почти никой, а скоро ще станете абсолютно никой.

— Скоро ще бъда това, в което искам да се превърна. Аз съм аз.

— Нямате право на това местоимение!

Мълчаливо се гледахме един друг. Чувствувах някаква омраза към този човек и в същото време някаква необяснима симпатия или може би съжаление. Той беше стар, в очите му имаше скрита мъка, скрита зад гордост и достойнство. Всъщност беше добър. Това, което ми каза, отдавна боязливо живееше в мен, но притискано от великото желание за движение...

— Свободен сте — каза той.

— Колко ще продължи карантината?

— Приличате на човек. На умен човек. Може би два дни, не повече. Знаете ли правилника?

— Да занеса на Земята нещо със себе си.

— Добре, работете. Кажете ми обаче откровено, не бихте ли искали да узнаете своята същност?

— Да. А вие?

Той се усмихна добродушно.

— Непоправим сте.

Гая ме чакаше в асансьора.

— Е? — попита тя.

— Поговорихме. След два дни ще ви напусна.

Кабината тръгна по своя дълъг път.

— За какво мислите? — попита Гая.

— За вашия директор.

— Преди седмица жена му стана липа.

— Липа?

— Да. Не сте ли чували за цивилизацията на разумните липи?

— Сигурно някъде съм чувал. Може би и в мен има нещо от липите. И от липите, и от гейдите, и от гвоколите, и от човеците...

Гая разтревожено ме погледна:

— Загрижен сте за нещо. Съжалявате ли го?

— Вашия директор ли? Не, мисля за друго.

— А аз го съжалявам — каза тя след дълга пауза и продължи — и себе си...

— А мен?

Тя кимна с глава, виновно се усмихна и поглади лицето си с ръка.

— Гая...

Моята уморена, напрегната ръка бавно и трудно се повдигна, докосна рамото ѝ. С неимоверни усилия разтворих внезапно онемелите си пръсти. Нещо непонятно командуваше цялото ми същество. Като силно присвита пружина то сломи нямото съпротивление и треперейки, хукна на свобода. Ослепително белият халат се смъкна...

* * *

Върхът на перото разсеяно се разхождаше по листа. Мислите не намираха форма. И музиката, тиха, промъкваща се като крадец, не ми помагаше. Хвърлих листа, той равнодушно и плавно легна на пода и замря. Мислех за своята безпомощност. Не можех да пиша. Думите бягаха.

Братата се отвори. Гая връхлетя в болничната стая, възбудена, задъхана, а заедно с нея като студен вятър влезе напрежение, страх.

— Трябва да ти кажа...

Не можеше да си поеме дъх. Пръстите ѝ нервно бягаха по прозрачните копчета на халата.

— Издаден е закон за премахване на превъплъщенията. Всеки трябва да намери себе си. Завинаги. Гвоколи, хора, гейди — всички, всички, всички!

— Успокой се, обясни...

— Няма време! Чуваш ли шума оттатък? Там са се събрали всички наши пациенти. Те идват тук. Всяка минута... непоправимото...

Мълчаливо галих косите ѝ. Бях раздвоен: ту негодувах вътрешно, протестирах против новия закон, който ме лишаваше от привичния и пълен с изненади живот, ту уморен, но не и равнодушен, застивах в очакване на неизвестната радост. Аз трябваше да взема решение! А вместо това държах длани на Гая и мълчах.

Шумът зад стената нарастваше.

— Сега... — каза напрегнато Гая.

Тълпата се вмъкна в стаята. Имаше известни и неизвестни на мен същества. Те пълзяха, летяха, вървяха, плуваха, търкаляха се,

разливаха се... Те говореха, свиреха, грачеха, съскаха, сменяха цвета на тялото си... От гъстата маса на телата им се откъсна огненочервено пипало, плъзна се във въздуха и поднесе пред устните ни добре познатата ми чаша.

— Пийте!

Всички мълчаха, уплашено се притискаха до стените, някои се криеха под леглата.

— Пийте!

Пипалото се изви и стигна до директора, който беше нахълтал тук с всички останали. Той трепна от докосването на чашата, но гордо отдръпна глава.

— Ще пия — казах аз.

— Не трябва, не прави това — уплашено шепнеше Гая.

— Ще пия.

Директорът ме гледаше изненадано. Всички чакаха. Пипалото поднесе чашата до устните ми, Гая изкрещя. Отпих гълтка. Разкъсах се на стотици големи и малки „аз“ — гвоколи, гейди, ихтиоди... С вкаменяващи се ръце се опитвах да уловя всичко, да се събера в едно цяло...

„Искам да бъда човек!“

Улових, събрах, здраво стиснах всичко до себе си. Чужда и неясна сила ме притискаше отвътре, принуждаваше ме да се свия в пълтен къс. Стаята се обърна, въздъхна. Стана тъмно и душно.

Внезапно всичко застана на своето място. Задиших свободно и усетих тялото си, сякаш разкъсвано от хиляди игли.

— Аз също ще пия! — каза Гая.

* * *

Летяха снежинки. Беше студено, а аз стоях по пижама, затънал до глезени в снега, подскачах от крак на крак и духах в премръзналите си длани. Гая беше в халат, но сякаш не усещаше снега и се смееше на моя нелеп и безпомощен вид.

— А, така ли?! — взмутих се аз, съборих я и напълних гърба ѝ със сняг.

Розовото утринно слънце бавно прегръща Земята. Изтегнали се в снега, ние се топлеме, целувахме се и гледахме прозрачното небе.

— Избра ли си име? — попита Гая.

— Да.

Тя ме погледна въпросително. Аз издържах паузата, усмихнах се и казах името си.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 20,21/1978 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.